

analysis of existing classifications of forms of cooperation is presented, common and distinctive features are defined. The analysis of cooperation of territorial communities of Ukraine is presented. **Result.** It was emphasized on the urgency of further development of cooperation at the level of territorial communities and outlined perspective directions of research in the medium-term perspective.

**Key words:** territorial community, cooperation, contractual relations, register, forms of cooperation, association of territorial communities.

**Елена Незбрицкая. Формы сотрудничества территориальных общин. Цель исследования.** Территориальные общины в мире уже давно признаны одним из самых эффективных методов решения проблем устойчивого развития на местах. Опыт многих стран мира указывает на то, что органы местного самоуправления не объединены в территориальные общины не является абсолютно самодостаточными в аспекте ресурсного обеспечения. Статья посвящена изучению теоретических концепций осуществления сотрудничества территориальными общинами.

Целью статьи является определение теоретических основ исследования сущности форм сотрудничества территориальных общин и определения наиболее популярных в языках настоящего.

Представлен анализ существующих классификаций форм сотрудничества, определены общие и отличительные черты. Представлен анализ сотрудничества территориальных общин Украины. Отмечено актуальность дальнейшего развития сотрудничества на уровне территориальных общин и намечены перспективные направления исследования в среднесрочной перспективе.

**Ключевые слова:** территориальная община, сотрудничество, договорные отношения, реестр, формы сотрудничества, объединения территориальных общин.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2019 р.

УДК 364 : 17.023.34

## БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ФАНДРАЙЗИНГ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

**Сидорук Ірина Ігорівна**

Кандидат педагогічних наук, доцент, докторант.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,  
ID-<https://orcid.org/0000-0003-3029-3142>, [Sudoryk\\_ira@ukr.net](mailto:Sudoryk_ira@ukr.net)

**Корпач Надія Іванівна**

Кандидат педагогічних наук, доцент,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,  
ID-<https://orcid.org/0000-0002-3607-2183>, [Korpach\\_n@ukr.net](mailto:Korpach_n@ukr.net)

**DOI:** <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-01-101-108>

**Мета дослідження.** Благодійність і фандрайзинг тісно пов'язані між собою, оскільки благодійність – це добровільна і безкорислива допомога тим, хто її потребує, а фандрайзинг – один з механізмів, на якому базується реалізація цієї допомоги. Стаття присвячена вивченню особливостей фандрайзингу як засобу ефективного здійснення благодійної діяльності у процесі вирішення соціальних проблем різних категорій населення. **Методи дослідження.** Представлено аналіз окремих благодійних фондів щодо вирішення нагальних соціальних проблем у сучасному українському суспільстві, обґрунтовано потребу у співпраці фахівців соціальної сфери із благодійними фондами, меценатами, спонсорами. **Результат.** Доведено, що успішність здійснення фандрайзингу залежить від уміння розробляти проекти, програми, налагоджувати контакти з потенційними партнерами, організаціями і фондами, які можуть профінансувати ці проекти та окреслено перспективні напрями дослідження в середньостроковій перспективі.

**Ключові слова:** благодійна діяльність, фандрайзинг, соціальна робота, фахівці соціальної сфери, благодійні фонди, проект.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** У складній соціально-економічній, політичній ситуації в сучасній Україні, коли доходи громадян суттєво знижуються, а фінансування державних

структур зменшується, створюється сприятлива ситуація для виникнення та посилення вже наявних соціальних проблем серед різних категорій населення. За таких умов, вирішувати нагальні проблеми допоможе співпраця фахівців соціальної сфери із благодійними фондами, меценатами, спонсорами.

Прагнення до благодійної підтримки окремих груп населення, які потребують соціального захисту та допомоги вимагає від фахівців соціальної сфери оволодіння технологією фандрайзингу. Термін фандрайзинг походить від англійського fundraising (to raise fund) (fund – кошти, фінансування, raise – збір) [12, с. 150].

**Аналіз останніх досліджень та публікацій** дає нам можливість стверджувати, що поняття благодійності та її розвитку в історичній ретроспективі дуже широко висвітлюється у наукових дослідженнях. Зокрема, А. В. Красуля визначає й теоретично обґрунтовує шість етапів розвитку благодійності в Україні [10]: перший (від первіснообщинного ладу до заснування Київської Русі) – характеризується зародженням благодійності; другий (з кінця IX ст. до кінця XVI ст.) – знаменується князівською доброчинністю, що здійснювалась у вигляді роздачі милостиню, харчування бідних людей, підтримки церков (церкви та монастирі були центрами соціальної, безкорисливої допомоги), освіти та культури; третій (80-ті роки XVI ст. до початку XVIII ст.) – розкриває добродійність братств, які поряд із релігійними, церковними справами, проводили потужну культурно-освітню діяльність, відкривали школи, лікарні для бідних та утримували їх за власні кошти; четвертий (XVIII–XIX ст.) – відзначається всебічним розвитком меценатства у сферах культури й освіти для реалізації особистих інтересів та підвищення своєї репутації в суспільстві. З кінця XIII ст. благодійність видозмінюється – від церковно-громадської до державно-громадської. У 60-70 -х рр. XIX ст. даний вид діяльності стає нормою життя купців, промисловців, чиновників, працівників земських та міських органів самоуправління, міщан та селян; п'ятий (XIX – початок XX ст.) – вирізняється потужною активністю благодійників, яка проявлялася у допомозі школам, лікарням, піклуванням про жебраків, покинутих дітей, безпритульних, людей похилого віку, хворих; шостий (з кінця XX ст. до теперішнього часу) – це період сучасної благодійності, меценатства, волонтерства, які активно розвиваються. Поштовхом для їх активізації стали економічна криза 90-х років і, відповідно, зростання соціальних проблем в українському суспільстві: зниження рівня життя, безробіття, криза інституту сім'ї, алкоголізм, наркоманія тощо. Разом з тим, виникають такі професії як «соціальний педагог», «соціальний працівник», для яких співпраця з благодійниками є невіддільною від їх професійної діяльності [10].

З розвитком ринкової економіки, в українському суспільстві з'явилися поняття «корпоративна соціальна відповідальність», «соціальна відповідальність бізнесу» та наукові дослідження означеного аспекту (В. В. Божкова, І. А. Римар, І. П. Малик та ін.) [4]. Їх суть полягає у тому, що сучасні підприємства, щоб бути успішними та визнаними в суспільстві, поряд з товарами, які вони виробляють, або надають послуги активно реалізують різнопланові благодійні проекти. Загалом, благодійництво здійснюється у самих найрізноманітніших формах: організації збору пожертв на робочому місці; особистій професійній волонтерській діяльності (наприклад, працівники медичних установ надають безкоштовні медичні послуги); допомозі конкретним групам одержувачів допомоги (дітям-сиротам, неповнолітнім правопорушникам у якості наставника, громадського захисника або тьютора, допомогу бійцям АТО/ООС та їх сім'ям, сім'ям внутрішньо переміщених осіб) тощо.

Для повноти розкриття означеної нами проблеми, варто наголосити на тому, що у радянський період благодійність, у її традиційному сутнісному розумінні як безкорислива допомога тим, хто її потребує, практично зникає [9, с. 115], а опіку над нужденними взяла на себе держава у формі соціального захисту [10]. Це обґрунтовувалось тим, що у радянському суспільстві (так вважалось) бідності немає, а відтак немає й підстав для явища благодійності.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що пройшовши довгий шлях свого розвитку, благодійність, на сучасному етапі розвитку українського суспільства, стає пріоритетною у сфері соціальної роботи та широко висвітлена у наукових дослідженнях.

Отже, проаналізуємо погляди сучасних дослідників щодо ролі благодійності у соціальній сфері. Вони досить різноманітні і, на нашу думку, збагачують один одного: розвиток духовно-моральних цінностей соціального працівника у процесі благодійної діяльності [7; 15]; добродійність як вид соціальної активності, яка спрямована на позитивні зміни як на рівні окремої особистості, так і на рівні суспільства [3, с. 46]; «- це прояв гуманістично цілеспрямованої професійної уваги фахівця до нужденних людей, надання їм професійної допомоги в збереженні й організації своєї життєдіяльності на самодостатньому соціальному рівні підготовленими соціальними працівниками» [18]; «термін благодійність стосується сфери громадської активності, пов'язаної з передачею юридичними й фізичними особами грошових та матеріальних засобів, а також із особистим внеском приватних осіб у справу допомоги нужденним» [8, с. 160]; благодійність – некомерційна неприбуткова діяльність організацій та фізичних осіб, спрямована на задоволення потреб соціального розвитку, а в ширшому розумінні – це «інвестування соціальної сфери» [5, с. 89].

Для нашого дослідження є також цінною думка Я. М. Буздугана, який вказує на те, що «благодійність», «благодійна діяльність», «благодійництво», «меценатство» тісно пов'язані з фандрейзинговою діяльністю та тлумачить її як комплекс методів і процедур знаходження ресурсів для реалізації соціально значущих проектів [5]. Поширення благодійності та набуття нею форми організованої діяльності спричинили виникнення фандрейзингу як науки про планування та впорядкування дій, що допоможуть діяти організовано і меценатам і тим, хто отримує благодійну допомогу [5].

Тому **метою** нашого дослідження є розкриття особливостей фандрайзингу, як засобу ефективного здійснення благодійної діяльності у процесі вирішення соціальних проблем різних категорій населення.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В науковій літературі фандрайзинг висвітлюється у різних сферах. Б. В. Бусленко, О. В. Лісовець розглядають фандрайзинг у сфері діяльності громадських організацій в Україні [16; 11]. Зокрема, О. В. Лісовець у своїй праці «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» трактує його як діяльність, «спрямована на забезпечення організації ресурсами, необхідними для реалізації її статутних завдань» [11]. Фандрайзинг, як окремий вид економічної діяльності знайшов висвітлення у працях і зарубіжних і вітчизняних дослідників (А. Дж. Дуглас, Дж. М. Брайсон, С. Куц, А. М. Соколової та ін.). Актуальним сьогодні є фандрайзинг і в закладах освіти (А. І. Бутенко, С. Воронкова, І. М. Сарасва та ін.). С. Воронкова, зокрема, стверджує, що фандрайзинг, у науковій діяльності закладів вищої освіти, відкриває можливість для залучення коштів підприємств для реалізації проектів щодо проведення наукових досліджень та науково-організаційних заходів [6]. Питаннями означеного явища в соціальній сфері займалися О. В. Грабчак, Н. А. Сейко, О. В. Чернявська та ін. Н. А. Сейко, досліджуючи особливості формування практико-орієнтованих умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі вивчення курсу «Соціальний фандрайзинг» так як і Я. М. Буздуган пов'язує його з благодійною діяльністю та дають подібне трактування [12]. Отже, фандрейзинг в соціальній роботі можна трактувати як процес залучення фінансових та інших ресурсів (матеріальних, не матеріальних (людських, інформаційно-методичних, фінансових), які потрібні для реалізації певного соціального проекту або програми з метою вирішення соціальних проблем різних верств населення.

Ми також погоджуємося з думкою науковців, про те, що благодійність і фандрайзинг тісно поєднані між собою, оскільки благодійність – це добровільна і безкорислива допомога тим хто її потребує, а фандрайзинг є одним з механізмів, на якому базується реалізація цієї допомоги. Серед найбільш розповсюджених суб'єктів у площині реалізації фандрайзингу є міжнародні і вітчизняні добродійні фундації й донорські організації, які класифікують на: асоційовані (корпоративні) добродійні фундації, які створюються певною комерційною структурою (банком, технологічною чи виробничою корпорацією тощо); державні (або міждержавні)

доброчинні фонди, що створюються і фінансуються урядом певної країни або країн; незалежні (приватні) фундації, що створюються приватною особою чи групою осіб [12, с. 150].

Здобуття Україною незалежності сприяло появі зарубіжних недержавних організацій та благодійних фондів (Міжнародний фонд «Відродження», Фонд Білла і Мелінди Гейтс та ін.), і відповідно, стало поштовхом для розвитку фандрайзингу. Сьогодні ж, в Україні, поряд із зарубіжними благодійними фондами з'явилася велика кількість і вітчизняних, які допомагають вирішувати різноманітні соціальні проблеми в українському суспільстві, а саме: Фонд Віктора Пінчука, Фонд «Щасливе дитинство», Всеукраїнська благодійна організація «Український фонд «Благополуччя дітей»», Фонд «Українська біржа благодійності», Фонд «Клуб добродіїв», Благодійний Фонд «Життєлюб», Міжнародний благодійний фонд «Карітас України», Благодійний фонд «Центр волонтеріату «Добра воля»» та ін. Зокрема, Всеукраїнська благодійна організація «Український фонд «Благополуччя дітей»», зосереджуючи свою роботу на ранній профілактиці, розробляє та впроваджує інноваційні форми і методи в соціальній роботі, працює над мобілізацією громад щодо захисту прав дітей та розвитку партнерства задля поліпшення життя дітей та родин. Даним Фондом розроблені та впроваджені ряд соціальних програм та проектів: «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція», яка розрахована на школярів 7–11 класів з метою попередження торгівлі людьми; «Програма 15» спрямована на батьків та дітей для зниження ризику потрапляння підлітків у небезпечні для здоров'я та життя ситуації (інфікування ВІЛ чи ПСШ (інфекції, що передаються статевим шляхом), алкоголізм, наркоманія, насильство); «Навчіть дитину захищатися», «Вчимо дитину захищатися», «Я вмію себе захистити» - формування навичок безпечної поведінки в дитячому середовищі серед різних вікових груп. Реалізуючи проект «Благодійна допомога внутрішньо переміщеним особам та найбільш вразливим родинам, які постраждали внаслідок конфлікту в Україні» проводяться консультації щодо працевлаштування, організуються зустрічі з професіоналами, які допомагають зорієнтуватися на регіональному ринку праці; здійснюється благодійна допомога для придбання продуктів та товарів першої необхідності тощо. Всеукраїнська благодійна організація «Український фонд «Благополуччя дітей»» є одним із засновником громадської спілки «Українська мережа за права дитини», основою діяльності якої є адвокація інтересів дитини під час формування державної політики, лобювання реформ системи соціальних послуг, представлення інтересів дітей і родин в органах державної влади [15].

Інші фонди: «Українська біржа благодійності» спрямовує свою роботу на допомогу різноманітним проектам від адресних зборів до масштабних соціальних ініціатив; фонд «Клуб добродіїв» надає допомогу дітям-сиротам у втіленні їх бажань; фонд «Допомагаємо» підтримує важкохворих дітей та прийомних батьків, які прийняли до своїх родин дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; фонд «Запорука» надає допомогу онкохворим дітям, які проходять лікування в Національному інституті раку, Інституті нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМН України (відділення дитячої нейрохірургії) та у Західноукраїнському спеціалізованому дитячому медичному центрі у Львові (відділення гематології й інтенсивної хіміотерапії); фонд «Серця майбутнього» допомагає дітям із вродженою вадою серця; «Життєлюб» - організовує дозвілля людей похилого віку й надає їм адресну допомогу. Дана організація відкриває пункти безкоштовного гарячого харчування для малозабезпечених, допомагає притулкам для літніх людей; фонд «Кожен може» надає допомогу пенсіонерам, людям з інвалідністю, родинам загиблих військових; «Територія добра» опікується дітьми, людьми похилого віку, людьми з обмеженими можливостями, малозабезпеченими сім'ями, учасниками бойових дій у зоні АТО/ООС; Міжнародний благодійний фонд «Карітас України» спрямовує свою діяльність на надання послуг таким категоріям населення: неблагополучним сім'ям та дітям; дітям та молоді з функціональними обмеженнями; людям в кризових ситуаціях. Організовує та проводить роботу пов'язану з процесами міграції, здійснює оздоровлення дітей, проводить профілактику розповсюдження соціально-небезпечних захворювань: ВІЛ/СНІД, туберкульоз тощо. Фонд систематично

здійснює збір і роздачу гуманітарної допомоги, іграшок, предметів особистої гігієни для малозабезпечених сімей. Зазначимо, що «Карітас-Україна» має цілу мережу цієї організації, до якої входить і благодійний фонд «Карітас-Волинь». Крім вищезазначених послуг, які надаються Міжнародним благодійним фондом «Карітас Україна» благодійний фонд «Карітас-Волинь» щорічно проводить благодійні акції: «Синя стрічка – діти проти насильства»; «Шкільний портфелік»; «Святий Миколай іде до тебе»; «Напиши листа Святому Миколаю»; «Різдвяна свічка»; «Допоможи ближньому» та ін.

Безсумнівно, що вся вищезазначена діяльність тісно пов'язана з пошуком коштів, який є досить клопітким й потребує чіткої і спланованої роботи. Про, види, форми та етапи пошуку ресурсів розглянемо більш детально.

Звичайно, для успішної роботи доцільно використовувати різні форми фандрайзингу: пожертвування; внески донорів або спонсорів, які приходять від приватного та державного бізнесу; цільові благодійні заходи зі збору коштів; гранти зарубіжних і українських фондів; бюджетне фінансування; членські внески тощо [13, с. 209]. На думку О. В. Лісовця досить ефективним є локальний фандрайзинг, який пов'язаний із залученням ресурсів з місцевих джерел (громадськість, місцевий бізнес, місцева влада, фонди і донорські заклади, які представлені в Україні) [11]. Т. К. Окушко, Ж. В. Петрович, Н. В. Чиренко, Н. О. Шпиг, О. В. Пащенко, Л. М. Сокол, О. В. Долгова визначають поточний та проектний вид фандрайзингу. Поточний (оперативний) фандрайзинг спрямований на пошук коштів на покриття поточних витрат (виплату заробітної платні, покриття комунальних і матеріальних витрат). Такий вид фандрайзингу не є ефективним та перспективним, оскільки внаслідок такого підходу знижується зацікавленість вкладників у подібному фінансуванні. Найчастіше поточний фандрайзинг використовується організаціями, які перебувають у критичному фінансовому становищі, а відтак, частину коштів можуть залучати на погашення боргів.

Проектний фандрайзинг направлений на пошук конкретних коштів під реалізацію проектів та є найбільш зручною формою залучення коштів як для самої організації, так і для сторони, яка фінансує. Це обумовлюється наявністю чітко визначених цілей використання коштів, можливістю залучення значних фінансових джерел при низьких витратах на фандрайзинг та одержанням комерційних переваг від проекту [13].

У науковій літературі О. В. Чернявська, А. М. Соколова детально висвітлюють етапи фандрайзингової діяльності, які виділяють різні дослідники [17, с. 112-114]. Зокрема, В. А. Барезев, С. Леликов, О. В. Лісовець, С. Є. Орлова виділяють чотири етапи (планування, реалізація, контроль, аналіз); Фундація «Україна - США» – чотири етапи (потреби, пошук, звернення, результат); О. В. Башун – чотири етапи (ідентифікація, стратегія, клопотання, опікунство); О. В. Комаровський - вісім етапів (ідентифікація соціально значущих проблем/завдань, постановка мети, сегментація громадськості на групи за критерієм відношення до соціально-значущої проблеми, вибір цільових сегментів (груп, індивідумів-потенційних контрибуторів тощо), розробка фандрайзингового комплексу для кожного сегменту, організація фандрайзингової групи, реалізація фандрайзингового комплексу, оцінка результатів та зворотній зв'язок.

Отже, успішність здійснення фандрайзингу залежить від уміння розробляти проекти, програми, налагоджувати контакти з потенційними партнерами, організаціями і фондами, які можуть профінансувати ці проекти. Нагадаємо, що проект – це детальне письмове звернення до фонду, яке містить корисну інформацію про програму з проханням про підтримку (фінансову, технічну тощо). Для цього потрібно заповнити аплікаційну форму. Наприклад, аплікаційна форма соціальної дії, яку фінансує Британська Рада, містить такі позиції: вступ і короткий опис (назва проекту та короткий опис проекту, менеджер проекту, мета проекту, організатори і партнери проекту, цільова аудиторія проекту); загальна інформація (проблеми, які потрібно вирішити, шляхи вирішення, яким чином даний проект змінить поточну ситуацію); результати проекту (опис результатів проекту, заплановані заходи/компоненти проекту, які приведуть до досягнення результатів проекту); структура проекту (опис усіх запланованих

заходів/компонентів проекту, для кожного з заходів/компонентів проекту, потрібно вказати: його цілі; приблизні дати (місяці) запровадження; кількість учасників та їх категорії; місто (міста) проведення; соціальний, інституційний вплив проекту (яким чином даний проект вплине на розвиток громади/організації/сектору, яким чином вплив проекту буде продовжуватись після завершення проекту?); просування (promotion) (наприклад, через партнерів, вебсайти, засоби масової інформації та ін.), моніторинг, оцінка і звітність проекту (оцінки роботи проекту та його результатів); бюджет проекту та фінансування з інших ресурсів (детальний бюджет проекту, включаючи грошові та негрошові внески від всіх партнерів) [2].

**Дискусія.** Важливим аспектом нашого дослідження є визначення етапів фандрайзингової діяльності [17, с. 112-114], адже спроба заперечити один із них позбавить пошукувача ініціативності, креативності, інноваційних підходів до діяльності. Ми погоджуємося із думкою тих фахівців [11; 16], які рекомендують такі етапи фандрайзингової діяльності у сфері соціальної роботи: визначення потреб (з'ясування проблем потреб організації, обґрунтування актуальності і невідкладності, визначення шляхів подолання проблем, очікувані результати та ресурси); пошук джерел фінансування (розроблення стратегії фандрайзингу, аналіз джерел фінансування (донорів та фондів), визначення їхнього потенціалу та інтересів, направлення до обраного фонду листа-запиту); звернення до донора (підготовка і направлення заявки до відповідного фонду); аналіз результатів (аналіз та оцінка здійсненої роботи, подяка донору, планування подальшої роботи).

**Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.** Актуальність благодійної діяльності та широке її застосування у соціальній сфері вимагає від фахівців соціальної сфери налагодження взаємодії з благодійними фондами та оволодіння фандрайзингом, як сучасним інструментом мобілізації коштів для благодійної діяльності. Подальших досліджень потребує проблема готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до фандрайзингової діяльності.

#### *Джерела та література*

1. Азарова Т. В., Абрамов Л. К. Теорія та методика корпоративного спонсорства / Т. В. Азарова, Л. К. Абрамов. – Кіровоград: ЦПТІ, 2001. – 98 с.
2. Аплікаційна форма проекту соціальної дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/search?>
3. Бернлер Г., Юнссон Л. Теория социально-психологической работы: пер. со швед. / Г. Бернлер, Л. Юнссон (ред. пер.). – Москва: РУ ВНИИМ, 1992. – 342 с.
4. Божкова В. В., Сагер Л. Ю. Соціально-відповідальний бізнес як один із напрямків поліпшення іміджу вітчизняних суб'єктів господарювання / В. В. Божкова, Л. Ю. Сагер // Механізм регулювання економіки, 2010. – № 1. – С. 145–153.
5. Буздугана Я. М. Роль благодійних організацій у вирішенні соціальних проблем суспільства / Я. М. Буздугана // Наук. записки ТДПУ. Серія: Економіка. – 2002. – № 12.
6. Воронкова С. Елементи фандрайзингу в діяльності менеджера освіти / С. Воронкова // Сучасна школа України. – лютий 2011. – № 2(230). – с. 34-37.
7. Вступ до соціальної роботи: навч. посіб. для студ. вищ. навчальних закладів / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – Київ: Академвидав, 2005. – 304 с.
8. Донік О. М. Благодійність в Україні (XIX – початок XX ст.) / О. М. Донік // Український історичний журнал, 2005. – № 4. – С. 160–174.
9. Єсіна О. О. Добродійність як соціальне явище: теоретичний аспект аналізу / О. О. Єсіна // Український соціум, 2009. – №3(30). – С. 114-118.
10. Красуля А. В. Історичні традиції благодійності та актуальний стан фандрайзингової діяльності у вищій освіті України / А. В. Красуля // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2014. – № 10 (44). – С. 132-142.
11. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навч. посіб. / О. В. Лісовець. – Київ: ВЦ «Академія», 2011. – 256 с.
12. Сейко Н. А. Формування практико орієнтованих умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі вивчення курсу «соціальний фандрайзинг» / Н. А. Сейко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: серія «Педагогічні науки», 2016. – Вип. 4 (86). – С.149-154. ORCID: 0000-0002-6197-9553
13. Соціальна ініціативність: змістово-технологічне забезпечення: посіб. / Т. К. Окушко, Ж. В. Петрович, Н. В. Чиренко, Н. О. Шпиг, О. В. Пашенко, Л. М. Сокол, О. В. Долгова; наук. ред. Т. К. Окушко. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. – 222 с.

14. Соціальна робота в Україні: навч. посібник / за заг. ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
15. Український фонд «Благополуччя дітей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ngomap.org.ua/organisation/ukrainskij-fond-blagopolucca-ditej>
16. Фандрайзинг неприбуткових організацій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/1\\_NIO\\_2014/Economics/4\\_155397.doc.htm](http://www.rusnauka.com/1_NIO_2014/Economics/4_155397.doc.htm).
17. Чернявська О. В. Фандрайзинг: навч. посіб. / О. В. Чернявська, А. М. Соколова. Вид 2-е., з допрац. та допов. – Київ: Алерта, 2015. – 272 с.
18. Човган О. О. Благодійність як психологічна основа соціальної роботи: теоретико-концептуальний аналіз / О. О. Човган // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. – 2015. – Вип. XXIV. – С. 232-244.

#### References

1. Azarova, T. V., & Abramov, T. V. (2001). *Teoriya ta metody`ka korporaty`vnoho sponsorstva*. Kirovograd: CzPTI. [in Ukrainian].
2. *Aplikacijna forma proektu social`noyi diyi*. Retrieved from <https://www.google.com/search?> [in Ukrainian].
3. Bernler, G., & Yunsson L. (1992). *Teoriya sotsialno-psihologicheskoy raboty: per. so shved*. Moskva: RU VNY`YM. [in Russian].
4. Bozhkova, V. V., & Sager, L. Yu. (2010). *Socialjno-vidpovidalnjy biznes jak odyz iz naprjamkiv polipshennja imidzhu vitchyznjanykh sub`ektiv ghospodarjvannja. Mexanizm reguljuvannja ekonomiky`* – The mechanism of regulation of the economy, 1, 145–153. [in Ukrainian].
5. Buzdugana, Ya. M. (2002). *Rolj blaghodijnykh orghanizacij u vyrishenni socialjnykh problem suspiljstva*. *Nauk. zapysky TDPU. Seriya: Ekonomika – Science TPU notes. Series: Economics*, 12. [in Ukrainian].
6. Voronkova, S. (2011). *Elementy fandrajzjnyghu v dijajnosti menedzhera osvity*. *Suchasna shkola Ukrajinu – Modern School of Ukraine*, 2(230), 34-37. [in Ukrainian].
7. Semyghina, T. V., & Myghovych, I. I. (Ed.). (2005). *Vstup do socialjnoi roboty: navch. posib. dlja stud. vyshh. navchaljnykh zakladiv*. Kyiv: Akademydav. [in Ukrainian].
8. Donik, O. M. (2005). *Blahodiinist v Ukraini (XIX – pochatok XX st.)*. *Ukrains'kyj istorychnyj zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 4, 160–174. [in Ukrainian].
9. Yesina, O. O. (2009). *Dobrochynnistj jak socialjne javyshhe: teoretychnyj aspekt analizu*. *Ukrajins'kyj socium – Ukrainian society*, 3(30), 114-118. [in Ukrainian].
10. Krasulya, A. V. (2014). *Istorychni tradyciji blaghodijnosti ta aktualnjy stan fandrejzjnyghovoji dijajnosti u vyshhij osviti Ukrajinu*. *Pedagoghichni nauky: teoriya, istorija, innovacijni tekhnologhiji – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 10 (44), 132-142. [in Ukrainian].
11. Lisovec, O. V. (2011). *Teoriya i metodyka roboty z dytjachymy ta molodizhnymy orghanizacijamy Ukrajinu: navch. posib*. Kyiv: VCz «Akademiya». [in Ukrainian].
12. Sejko, N. A. (2016). *Formuvannja praktyko orijentovanykh uminj majbutnikh socialjnykh pedagoghiv u procesi vyvchennja kursu «socialjnyj fandrajzjnygh»*. *Visnyk Zhytomys'kogo derzhavnogho universytetu imeni Ivana Franka: serija «Pedagoghichni nauky» – Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko: series «Pedagogical sciences»*, 4 (86), 149-154. [in Ukrainian].
13. Okushko, T. K. (Ed.). (2015). *Socialjna iniciatyvnistj: zmistovo-tekhnologhichne zabezpechennja: posib*. Kharkiv: «Drukarnja Madryd». [in Ukrainian].
14. Zverjevoji, I. D. & Laktionovoji, Gh. M. (Ed.). (2004). *Socialjna robota v Ukrajinu: navch. posibnyk*. Kyiv: Centr navchaljnoi literatury. [in Ukrainian].
15. *Ukrajins'kyj fond «Blaghopoluchchja ditej»*. Retrieved from <http://ngomap.org.ua/organisation/ukrainskij-fond-blagopolucca-ditej> [in Ukrainian].
16. *Fandrajzj`ng nepry`butkovy`x organizacij v Ukrayini*. Retrieved from [http://www.rusnauka.com/1\\_NIO\\_2014/Economics/4\\_155397.doc.htm](http://www.rusnauka.com/1_NIO_2014/Economics/4_155397.doc.htm). – *Zagolovok z ekranu* [in Ukrainian].
17. Chernjavs'ka, O. V. & Sokolova, A. M. (2015). *Fandrajzjnygh: navch. posib. Vyd 2-e., z doprac. ta dopov*. Kyiv: Alerta. [in Ukrainian].
18. Chovghan, O. O. (2015). *Blaghodijnistj jak psykhologhichna osnova socialjnoi roboty: teoretyko-konceptualnjy analiz*. *Zbirnyk naukovykh pracj Kam'janecj-Podiljs'kogho nacionaljnogho universytetu imeni Ivana Oghijenka. Serija: Socialjno-pedagoghichna – Collection of scientific works of Kamenets-Podolsky National University named after Ivan Oghienko. Series: Socio-pedagogical*, 24, 232-244. [in Ukrainian].

*Сидорук И. И., Корнач Н. И. Благотворительная деятельность и фандрайзинг в социальной работе: теоретический аспект. Цель исследования. Благотворительность и фандрайзинг тесно связаны между собой поскольку благотворительность - это добровольная и бескорыстная помощь тем, кто в ней нуждается, а фандрайзинг - один из механизмов, на котором базируется реализация этой помощи. Статья посвящена изучению особенностей фандрайзинга как средства эффективного осуществления благотворительной деятельности в процессе решения социальных проблем различных категорий населения.*

**Методи дослідження.** Проаналізовані взгляды современных исследователей относительно феномена благотворительности в сфере социальной работы. Дальнейшего развития получила научная мысль о том, что распространение благотворительности как формы организованной деятельности повлекли возникновение фандрайзинга как науки о планировании и упорядочении действий, которые помогут организованно действовать и меценатам, и тем, кто получает благотворительную помощь. Охарактеризовано деятельность отдельных зарубежных и отечественных благотворительных фондов (Фонд Виктора Пинчука, Фонд «Счастливое детство», Всеукраинская благотворительная организация «Украинский фонд «Благополучие детей»», Фонд «Украинская биржа благотворительности» (УББ), Фонд «Клуб господ», Благотворительный Фонд «Жизнелюб», Международный благотворительный фонд «Каритас Украины» и др.) по решению насущных социальных проблем в современном украинском обществе, обосновано потребность в сотрудничестве специалистов социальной сферы с благотворительными фондами, меценатами, спонсорами. Выяснено виды, формы, этапы фандрайзинговой деятельности. **Результат.** Доказано, что успешность осуществления фандрайзинга зависит от умения разрабатывать проекты, программы, налаживать контакты с потенциальными партнерами, организациями и фондами, которые могут профинансировать эти проекты, намечены перспективные направления исследования в среднесрочной перспективе.

**Ключевые слова:** благотворительная деятельность, фандрайзинг, социальная работа, специалисты социальной сферы, благотворительные фонды, проект.

**Sydooruk I., Korpach N. Charitable activity and fundraising in social work: theoretical aspects. Мета дослідження.** Charity and fundraising are closely linked. Charity is voluntary and unselfish help to those who need it. Fundraising is one of the mechanisms on which the implementation of this assistance is based. The article is devoted to the study of features of fundraising as a means of effective implementation of charitable activities in the process of solving social problems of different categories of the population. **Research methods.** The article analyzes the views of modern researchers on the phenomenon of philanthropy in the field of social work. Further consideration was given to the scientific opinion that the spread of philanthropy and its acquisition of form of organized activity caused the emergence of fundraising as a science of planning and streamlining actions that will help organized act both patrons and those who receive charity. Characterized activity of separate foreign and domestic charitable foundations (Victor Pinchuk Foundation, Happy Childhood Foundation, All-Ukrainian Charity «Child Well-being Fund Ukraine», Ukrainian Philanthropic Marketplace, Charitable Fund Klub Dobrodiiv, Charitable Foundation «Lifeloвер», International Charitable Fund "Caritas Ukraine" and others) on solving urgent social problems in the modern Ukrainian society. The article substantiates the need for cooperation of specialists of the social sphere with charitable foundations, patrons, sponsors. The authors find out the types, forms, stages of fundraising activity. **Result.** In the article, the authors prove that the success of fundraising depends on the ability to develop projects, programs, to establish contacts with potential partners, organizations and funds that can finance these projects. The perspective directions of research in the medium-term perspective are outlined in the article.

**Key words:** charitable activity, fundraising, social work, specialists of social sphere, charitable foundations, project.

Стаття надійшла до редколегії 09.03.2019 р.

УДК 376.3:616.89-008.434.3

## ДОСЛІДЖЕННЯ ДИЗАРТРІЇ У ДОРΟΣЛИХ ПРИ ХВОРОБИ ПАРКІНСОНА

**Галина Станецька,**

аспірант кафедри логопедії та логоспсихології, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна, h.stanetska@gmail.com

**Марія Шеремет,**

доктор педагогічних наук, професор, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна, ikpp@ukr.net

**DOI:** <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-01-108-115>

**Мета дослідження.** В даній публікації описано результати логопедичного обстеження порушення мовлення у дорослих пацієнтів з хворобою Паркінсона. У дослідженні взяли участь 65 пацієнтів, середній вік яких становив 65,5 років. **Методи дослідження.** Проводилось обстеження пацієнтів за 25 мовними критеріями. **Результат.** Виявлено, що у хворих значно порушені функції мовлення і мовленнєвого апарату. Найчастіше уповільнюється робота губ, язика та гортані, що призводить до зниження висоти звуку і сили